

معرفی کتاب «چهل و چهار نامه از جهان مدرن سیال»

Bauman, Zygmunt, 44 letters from the liquid modern world, 2010, Polity Press, First Publish, 179 pages

زیگمونت باومن، چهل و چهار نامه از جهان مدرن سیال، ۲۰۱۰، انتشارات پولیتی، چاپ اول، ۱۷۹

صفحه

حمیده محمدزاده، دانشجوی دکتری جامعه شناسی فرهنگی

فهرست کتاب

۱. در حال نوشتن نامه ها از جهان مدرن سیال
۲. تنهایی پرازدحام
۳. گفتگوی والدین و فرزندان
۴. روابط آفلاین، آنلاین
۵. همان طور که پرندگان انجام می دهند
۶. رابطه جنسی مجازی
۷. ماجراهای عجیب و غریب حریم خصوصی (۱)
۸. ماجراهای عجیب و غریب حریم خصوصی (۲)
۹. ماجراهای عجیب و غریب حریم خصوصی (۳)
۱۰. والدین و فرزندان
۱۱. مخارج نوجوانان
۱۲. تحت نظر داشتن نسل Y
۱۳. آغاز (ظهور) دروغین آزادی
۱۴. ظهور زنان - کودک
۱۵. نوبت مژه ها است
۱۶. درست کردن یا در حال حرکت بودن
۱۷. مصرف گرایی فقط مربوط به مصرف نیست
۱۸. چه اتفاقی برای نخبگان فرهنگی افتاده است؟
۱۹. داروها و بیماری ها
۲۰. آنفولانزای خوکی^۱ و دلایل دیگر برای هراس
۲۱. سلامتی و نابرابری
۲۲. آگاه باشید

۲۳. آیا جهان با آموزش ناسازگار است؟ (بخش اول)
۲۴. آیا جهان با آموزش ناسازگار است؟ (بخش دوم)
۲۵. آیا جهان با آموزش ناسازگار است؟ (بخش سوم)
۲۶. ارواح سال گذشته و سال جدید
۲۷. پیش بینی کردن امور پیش بینی ناپذیر
۲۸. محاسبه کردن امور محاسبه ناپذیر
۲۹. خط سیر (مسیر) ترس های (فوبیا) بهم وابسته
۳۰. فاصله میان دوره یک سلطنت با دوره دیگر^۲
۳۱. نیروی فوق بشری از کجاست - و برای چیست؟
۳۲. انسان ها به خانه بر می گردند؟
۳۳. فرار از بحران
۳۴. آیا پایانی برای افسردگی وجود دارد؟
۳۵. چه کسی می گوید که باید مطابق قوانین زندگی کرد؟
۳۶. پدیده باراک اوباما^۳
۳۷. فرهنگ در شهر جهانی شده
۳۸. صدای سکوت لورنا^۴
۳۹. غریبه ها خطرناک هستند... آیا واقعاً اینگونه است؟
۴۰. قبایل و آسمان ها
۴۱. ترسیم کردن مرزها
۴۲. چگونه افراد خوب شرور می شوند
۴۳. سرنوشت و شخصیت
۴۴. آلبر کامو^۵ طغیان (شورش) می کنم پس هستم

چهل و چهار نامه از جهان مدرن سیال عنوان کتابی است از جامعه شناس نامی لهستانی «زیگمونت باومن» که در سال ۲۰۱۰ توسط انتشارات پولیتی چاپ شده است. باومن به این دلیل نام کتابش را ۴۴ نامه از جهان مدرن سیال نامیده است که سردبیر روزنامه ایتالیایی *La Repubblica* از او خواسته بود تا هر دو هفته یکبار برای خوانندگانش نامه بنویسد و بفرستد و او سال های ۲۰۰۸ و ۲۰۰۹ این کار را انجام داده و در نهایت این نامه ها به کتاب تبدیل شده است.

نویسنده دلیل انتخاب عنوان کتابش را اینگونه شرح می دهد:

«از جهان مدرن سیال» به این معنی است که جهان شما و من، نویسنده نامه های موجود و خواسته های ممکن / احتمالی / مورد انتظار خوانندگان مشترک است. این جهان بدین دلیل «سیال» نامگذاری شده که مانند همه سیالات این جهان نیز نمی تواند بیحرکت بایستد و برای همیشه شکل ثابتی برای خودش داشته باشد و هر لحظه در حال تغییر شکل و تحول است. هر چیزی که در این جهان به ما تعلق دارد در حال تغییر و تحول است: سبک هایی که دنبال می شود و موضوعاتی که جلب توجه می کنند (بطور مداوم اموری که دیروز برای ما جذاب بودند، فردا دیگر جذابیت ندارند و برعکس)، فردایی که آرزویش را داریم و چیزهایی که از آن ها می ترسیم، چیزهایی که به آن ها تمایل داریم و چیزهایی که از آن ها نفرت داریم، دلایل امیدوار کننده و دلایل نگران کننده. و شرایط اطراف ما، شرایطی که در آن زندگی می کنیم و تلاش می کنیم برای آینده مان برنامه ریزی کنیم، جهانی که در آن با افراد و دیگران ارتباط برقرار می کنیم و با برخی قطع رابطه می کنیم، همه و همه در حال تغییر و دگردیسی هستند.

باومن در این کتاب به وضوح به این موضوع اشاره کرده است که، جهان مدرن سیال، ما را شگفت زده و متعجب کرده است: آن چیزی که امروز مناسب و دقیق است ممکن است فردا پوچ و بعید و اشتباهاتی تأسف انگیز به نظر برسد. ما حدس می زنیم چنین اتفاقی رخ خواهد داد پس باید احساس کنیم که این جهان خانه ما است و ما نیز ساکنان، طراح، بازیگر، کاربر و قربانی آن هستیم، پس لازم است همیشه آماده تغییر باشیم، به عبارتی دیگر باید در برابر جهان پیش رویمان «انعطاف پذیر» و یا بهتر است بگوییم پذیرای تغییر و تحولات باشیم. بنابراین ما در آرزوی اطلاعات بیشتر درباره آنچه پیش رویمان و آنچه که قرار است اتفاق بیفتد، هستیم.

نویسنده در این نامه ها سعی کرده است همانند ماشین خرمکوب رفتار کند و آنچه را که مفید و سودمند است انجام دهد: در ابتدا موضوعات مهم و اصلی را از موضوعات فرعی جدا کرده است. اما همان طوری که بارها در این کتاب اشاره شده این جهان مدرن سیال جهانی در حال حرکت است و ما چه بخواهیم چه نخواهیم، دانسته یا ندانسته، خوشحال یا ناراحت در امتداد آن حرکت می کنیم

حتی اگر سعی کنیم که در یک نقطه و مکانی ثابت بمانیم. بنابراین این نامه ها چیزی جز «گزارش های در حرکت بودن» نیستند، حتی اگر، نویسنده این نامه ها از شهر لیدز^۶ جایی که در آنجا زندگی می کند تکان نخورده باشد؛ و داستان هایی (ماجراهایی) که از آنها روایت می شود، مانند سفرنامه هستند: داستان هایی از سفرهایشان. (منظور نویسنده از سفر و داستان سفرها ماجرای گشت و گذار در شبکه جهانی اینترنت به ویژه در وب سایت های فیس بوک و مای اسپیس است).

و اما در مورد انتخاب این رقم خاص برای عنوان کتاب، آیا این تعداد معنای خاصی دارد یا تصادفی و دلبخواهی است؟ باومن در توضیح انتخاب این رقم برای عنوان کتابش به آدام میتسکیه^۷ و ویچ^۷ شاعر مشهور لهستانی اشاره می کند که در اشعارش چهره ای مرموز را به تصویر کشیده که نماینده قدرت و سخنگوی آزادی است و میتسکیه و ویچ این شخصیت را «چهل و چهار» نامگذاری کرده است و باومن این عدد را چون نماد آزادی و رهایی در لهستان است و از ویژگی های بارز جهان مدرن سیال آزادی و رهایی است انتخاب کرده است.

در مورد موضوع اصلی این کتاب لازم است گفته شود نویسنده به فضای مجازی و اتفاقاتی که در این محیط مجازی شکل گرفته و باعث تغییر و تحولات شگرف در روابط بین افراد شده پرداخته است و در قالب نامه آن ها را مطرح کرده است. باومن از معدود جامعه شناسانی است که موضوعات مختلف را به زبان استعاره بیان می کند و در این کتاب نیز همانند کتاب عشق سیال که برای توضیح راجع به عشق سیال از استعاراتی مانند جیب بلوز، رینا و... استفاده کرده و یا در کتاب مدرنیته سیال که برای توضیح اینکه چرا مانند دیگر جامعه شناسان اصطلاح پست مدرنیته را به کار نبرده و مدرنیته سیال را مطرح کرده و با زبان استعاره دلایل زیادی بیان کرده است در این کتاب نیز با اصطلاح «نامه از جهان مدرن سیال» موضعاتی مختلفی را به زبان استعاره بیان کرده است.

نویسنده در یکی از نامه هایش به روزنامه ایتالیایی به دختر نوجوانی اشاره می کند که در طی یک ماه سه هزار پیام در وب سایت <http://chronicle.com> فرستاده است که این تعداد پیام به این معنی است که به طور متوسط روزانه هزار پیام و یا به طور دقیق تر هر ده دقیقه یک پیام، (صبح، ظهر، شب، هفت روز هفته، روزهای تعطیل، موقع کلاس، زمان انجام تکالیف و حتی موقع مسواک زدن) فرستاده است. این تعداد پیام حاکی از این است که این دختر نوجوان به سختی برای خودش وقت می گذارد، و این فرد هرگز متعلق به خودش، افکارش، رویاهایش، آرزوهایش و نگرانی هایش نیست و در طی این یک ماه فراموش کرده است که چگونه باید زندگی کند، فکر کند، کارهایش را انجام دهد، بخندد یا گریه کند و حتی چگونه با دیگران کاری را به طور گروهی و مشترک انجام دهد. این دختر نوجوان نمونه ای از چند صد هزار نوجوانی است که به گفته پرفسور جاناتان زیممن^۸ هر دقیقه از وقت شان را در وب سایت هایی مانند فیس بوک و مای اسپیس برای چت

کردن با دیگران سپری می کنند و طبق تحقیقات این پرفسور دانشگاه نیویورک این وب سایت ها و چت کردن در آنها نوع جدیدی از اعتیاد است که نوجوان به شدت به آنها وابسته شده اند و اثرات زیان باری بر سلامت جسمی و روحی آنها دارد. باومن عنوان این نامه را **تنهایی انبوه** نامیده است و به این مسأله اشاره می کند که نوجوانان مطرح شده نمونه ای از افراد وسیعی است که با وجود این که هفت روز هفته و کل بیست و چهار ساعت را در وب سایت هایی مانند فیس بوک و مای اسپیس سپری می کنند ولی به معنای واقعی کلمه تنها هستند. این گونه از افراد در هیاهویی از سایت های مختلف و دوستان مجازی و روابط آنلاین و ارسال و دریافت پیام ها خودشان و لذت واقعی از زندگی را فراموش کرده اند و در میان انبوهی از دوستان مجازی و پیام ها تنها هستند.

نویسنده در نامه دیگری به گفتگوی فرزندان و والدین اشاره می کند و آشکار می گوید: چیزهایی که فرزندان درباره جهان مدرن سیال می دانند، والدین حتی نمی توانند تصور کنند: فرزندان صراحتاً می گویند ما به اینترنت و شبکه گسترده جهانی دسترسی داریم، به گذرگاه اطلاعاتی دسترسی داریم که در زمانی واقعی ما را به هر گوشه از جهان منتقل می کند و همه اینها در درون تلفن های همراه و یا آی پدها و در طول شبانه روز رخ می دهند، که البته ممکن است این همه تغییر و تحول برای والدین خوشایند نباشد.

در نامه ای دیگر نویسنده به روابط آنلاین و آفلاین اشاره می کند و دانشجویی بیست ساله به نام آن سوفی^۹ را مثال می زند که به استادش این گونه پاسخ می دهد: «من نمی خواهم تحت کنترل زندگی ام باشم. من نمی خوام همه چیز را فدای شغلم کنم... مهمترین مسأله راحتی و آسایش است ... هیچ کس دوست ندارد برای مدتی طولانی شغل یکسانی را انجام دهد». به عبارتی دیگر، دامنه اختیارات خود را باز بگذارید. با صداقت این قسم را تازمانی که مرگ ما را از هر کسی یا هر چیزی جدا کند را نخورید. جهان سرشار از فرصت های شکفت انگیز، اغوا کننده و امیدوار کننده است؛ احمقانه است که با متعهد بودن دست و پای خودتان را ببینید و این فرصت ها را از دست بدهید. نویسنده نامه می گوید در شرایط اضطراری روابط مجازی به راحتی و آسانی «امور واقعی» را شکست می دهند. در حالی که در جهان آفلاین مردان و زنان مجبور هستند دائماً در رفت و آمد باشند تا بتوانند کارهایشان را انجام دهند. همچنین روابط مجازی مجهز به کلیدهای «حذف» و «اسپم» هستند که کاربران را در برابر عواقب ناگوار (مهمتر از همه وقت گیر) پیامدهای تعامل عمیق محافظت می کند، به عبارتی دیگر در روابط آنلاین افراد به راحتی می توانند دیگران را حذف کنند و وارد رابطه دیگری شوند و یا به طور همزمان با چندین نفر در حال گفتگو باشند. باومن می گوید، جذابیت اصلی دنیای مجازی برای جوان ها ناشی از عدم وجود تضادها و اهداف متقابل است که در زندگی آفلاین بسیار آشکار است.

در نامه ای دیگر باومن به نحوه برقرای ارتباط پرندگان با یکدیگر که با جیر جیر (جیک جیک) کردن برقرار می کنند اشاره داشت که به این عمل جیر جیر (جیک جیک) کردن «توئیت»^۱ گفته می شود و به این شکل برقراری پرندگان با یکدیگر «توئیترا»^۱ گفته می شود. این عمل توئیت کردن در زندگی پرندگان دو نقش ظاهراً غیرعادی اما حیاتی ایفا می کند: اول اینکه این عمل به پرندگان اجازه می دهد که با یکدیگر در ارتباط باشند و دوم اینکه تولید این صدا یا به اصطلاح توئیت کردن مانع گم شدن پرندگان، گم کردن والدین و مسیر لانه شان می شود. نویسنده در ادامه نامه اش بیان می کند که من نمی توانم با قطعیت بگویم جک دُرسی^۲ کسی که وب سایت «توئیترا» را در سال ۲۰۰۶ راه اندازی کرده است از این عادت دیرینه پرندگان الهام گرفته است یا نه اما پنجاه و پنج میلیون نفری که ماهانه از این وب سایت دیدن می کنند بیان کننده این دیدگاه است که این تعداد از افراد آگاهانه یا ناآگاهانه این عادت را دنبال می کنند و از طریق وب سایت هایی مانند توئیترا روابط از طریق صفحه نمایش جایگزین روابط چهره به چهره می شود.

عنوان یکی دیگر از نامه هایی که باومن نوشته «رابطه جنسی مجازی» است که باومن این نوع از رابطه را به سفارش دادن پیتزا تشبیه کرده است که افراد از طریق روابط مجازی می توانند رابطه جنسی دلخواهشان را سفارش دهند.

باومن در یکی دیگر از نامه هایش به خرج و مخارج نوجوانان پرداخته است. نویسنده در این نامه به داده های پیمایشی ملی در انگلستان اشاره می کند که هدف این گزارش بدست آوردن اطلاعاتی درباره متوسط بودجه خانوار است: هدف افرادی که زیر یک سقف زندگی می کنند از پول خرج کردن چیست؟ یافته های گزارش نشان می دهد که نوجوانان بریتانیایی به طور متوسط بیش از هزار یورو در سال برای تلفن همراه، دستگاه پخش صوت دیجیتال، دانلود کردن، دوپست و چهل یورو برای کوتاه کردن مو و خرید کفش کتانی هزینه می کنند. این آمارها نشان دهنده گرایش بیش از اندازه نوجوانان به روابط موبایلی، بازی های آنلاین، دانلود جدیدترین موسیقی ها و ورژن جدید بازی ها است.

---

¹ Swine flu

² Interregnum

³ The phenomenon of Barack Obama

⁴ The voice of Lorna's silence

⁵ Albert Camus

⁶ Leeds

⁷ Adam Mickiewicz

⁸ Jonathan Zimmerman

⁹ Ann Sophie

¹ Tweet 0

¹ Twitter 1

¹ Jack Dorsey